

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЕСНЯНИХ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН ДЛЯ ОЗДОРОВЛЕННЯ

Шкура Т.В.

Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

Незважаючи на бурхливий розвиток хімічної науки і зростання кількості нових, дедалі ефективніших синтетичних лікарських препаратів «антибіотиків» лікарські рослини продовжують займати значне місце в арсеналі лікувальних засобів. Використання лікарських рослин у народній та офіційній медицині має багатовікову традицію. Вони здавна користуються значною популярністю серед населення.

Однак, хоча цілющі властивості лікарських рослин загальноновизнані, вивчення перспектив раціонального використання та застосування їх у медицині нерідко ведеться однобоко. Так, у науково-дослідних закладах дослідження фармакотерапевтичної цінності лікарських рослин спрямоване головним чином на вивчення окремих діючих речовин, сировини, призначеної для хіміко-фармацевтичної промисловості. Безпосередньому ж комплексному дослідженню рослин приділяється ще недостатньо уваги. Внаслідок цього не використовуються природні лікарські засоби, надзвичайно корисні при багатьох хворобах. Препарати рослинного походження характеризуються малою токсичністю, незначним алергічним впливом, порівняно з синтетичними сполуками, значним вмістом вітамінів та мікроелементів. Потребу останніх відчувають більшість людей у весняний період авітамінозів. Тому використання загальнодоступних весняних декоративних рослин є досить дієвим вирішенням даної проблеми.

Згідно наших досліджень, у видовому різноманітті весняних декоративних видів рослин квітників місцевих жителів та парків міста Полтави представлені роди *Convallaria* L., *Iris* L., *Hyacinthus* L., *Muscari* Mill., *Narcissus* L., *Paeonia* L., *Primula* L., *Scilla* L., *Tulipa* L., *Vinca* L. Нами з'ясовано, що більшість видів вищезазначених таксонів є лікарськими. Нами було проаналізовано особливості їх застосування в медицині.

Paeonia officinalis L. (півонія лікарська) – декоративна рослина, що починає розквітати у травні-червні. В народній медицині Сибіру широко застосовують півонію під назвою «мар'їн корінь». Також лікарські властивості півонії здавна відомі у Європі – давньоримський філософ I ст. до н.е. Пліній Старший нараховував два десятки захворювань, які

лікують за допомогою кореневища півонії лікарської. У середні віки її прикладали до серця, лікуючи ядуху та подагру. У Швейцарії дітям при судомах одягали вінок із 77 пелюсток півонії, а коли різалися зуби, – з плодів виготовляли намисто й чіпляли дитині на шию. Півонію викопували з землі у березні, обов'язково в сутінках, – тоді лікувальні властивості мали найбільшу силу. Подекуди й зараз цю рослину використовують в народній медицині. Так, у Болгарії за допомогою коренів і квіток дикорослої півонії (*Paeonia peregrina* Miller) виводять камені з нирок, лікують істерію, епілепсію, застосовують як сечогінний засіб тощо. Зважаючи на отруйність півонії, ліки з неї вживають у дуже малих дозах. Нині народна медицина України використовує корені цього виду при хворобах шлунку, кровотечах, а також при лихоманці, кашлі, ревматизмі, гіпертонії, безсонні, епілепсії, для лікування ерозії та ракової хвороби матки. У підземних органах рослини виявлено велику кількість різних мікроелементів, зокрема стронцій і хром. Мабуть, саме тому вони допомагають при деяких формах ракових захворювань [2, 3].

Tulipa L. (тюльпан) – у країнах Європи як лікарська рослина майже не відомий. Однак у країнах Сходу, особливо в Китаї, тюльпан, в поєднанні з іншими рослинами, застосовували для лікування злоякісних пухлин молочної залози [5].

Vinca minor L. (барвінок малий) – трава барвінку малого містить алкалоїди (вінкамін, вінкамідин, віноксин, вінцин, вінцезин, вінкамінорпін), флавоноїди, флавоноїдний глікозид – робінін, мінеральні речовини, вітаміни, кумарини. Галенові препарати барвінку малого мають, антиатеросклеротичну, спазмолітичну, протизапальну, гіпотензивну, кровоспинну, судинорозширюючу, антимікробну дії [1].

Настій цієї рослини використовують при гіпертонічній хворобі, атеросклерозі, стенокардії, спазмах судин головного мозку і серця, безплідді, статевій слабкості. Кумарини барвінку мають протипухлинну дію. Місцево застосовують при захворюваннях шкіри, вуграх, висипах, виразках і гнійних ранах, для профілактики зморщок [5].

Primula veris L. (первоцвіт весняний) – для медичного використання заготовляють листки, квітучі стебла рано навесні. У надземній частині первоцвіту весняного виявлено сапоніни (близько 2%), каротин (близько 3 мг%), летку олію, значну кількість аскорбінової кислоти (близько 6%), флавоноїди. Рослина має потогінні, спазмолітичні, сечогінні, відхаркувальні, вітамінні, заспокійливі властивості. Препарати первоцвіту весняного застосовуються при лікуванні запальних захворювань верхніх дихальних шляхів, безсонні, для поліпшення обмінних процесів, при тахікардії, пародонтозі, відсутності апетиту, занепаді сил, фурункульозі, суглобному ревматизмі, захворюваннях нирок та сечового міхура [1].

Convallaria majalis L. (конвалія звичайна) – препарати з цієї рослини регулюють та підвищують діяльність роботи серця, заспокійливо діють на центральну нервову систему. При внутрішньовенному введенні їхня дія на організм починається через 3-10 хвилин, досягає максимуму через 1-2 години і триває одну добу [4]. Лікарська сировина конвалії характеризується відсутністю кумулятивних властивостей (повністю виводяться з організму за три доби) і вираженою брадикардичною дією на серце. У науковій медицині настій конвалії й новогаленовий препарат коргліккон призначають при гострій і хронічній серцевій недостатності, кардіосклерозі, вадах і неврозах серця. Сумарний флавоноїдний препарат конвафлавін, який виробляють із трави конвалії, застосовують, як жовчогінний засіб при холециститах і холенгітах. Значно ширше використовує конвалію народна медицина. Внутрішньо настій вживають як сечогінний засіб при різних хворобах сечостатевої системи та набряках, хворобах шлунку та кишкових коліках. Слабким розчином конвалії промивають очі при кон'юнктивітах. Також застосовують як серцевий і снодійний засіб. У поєднанні з іншими лікарськими рослинами її використовують при тиреотоксикозі, епілепсії, атеросклерозі, гіпертонічній хворобі, для збільшення сечовиділення, при серцевій недостатності, різних нервових станах, безсонні тощо. Слід враховувати, що конвалія – отруйна рослина, а тому використовувати її з лікувальною метою необхідно після попередньої консультації з лікарем [1, 2].

Нині в Україні є обмеженими фіторесурси лікарських рослин барвіноку малого, конвалії звичайної, первоцвіту весняного, які є регіонально рідкісними рослинами Полтавської області, тому з лікувальною метою використовують такі види, що вирощені лише в умовах культури. Отже, використання весняних декоративних лікарських рослин з присадибних ділянок – ще один крок до зміцнення здоров'я та збереження рослинних ресурсів України.

Список використаних джерел:

1. Гродзинський А. М. Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник. К.: Укр. рад. енциклопедія, 1992. 544 с.
2. Носаль М. А., Носаль І. М. Лікарські рослини і способи їх застосування в народі. К.: Державне медичне видавництво УРСР, 1962. 298 с.
3. Офіційний сайт журналу «Дім і сім'я». [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://dds.com.ua/index.php>.
4. Офіційний сайт журналу «Зелена планета плюс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zelenaplaneta.kiev.ua/novyny02.htm>.
5. Сайт про лікарські рослини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grigaonline.narod.ru/index.htm>.